

הרי קתני מיהא [על כל פנים שנינו] בכרייתא: אם היתה מדה של אחד מהן, ראשון ראשון קנה, ברשות הרבים ובהצר שאינה של שניהן.

מאי לאו, ברשות הרבים דקתני, היינו רשות ה-ב

הלוקח את מקומן של הפירות, ויקנה אותם ב"קניין חצר". (19) (20)

עתה חוזרת הגמרא אל הנידון אם כליו של אדם קונה לו ברשות הרבים:

המושכרת קונה למשכיר בקנין חצר ולא לשוכר, תיקשי מה התועלת בשכירות המקום, הלא "קנין החצר" ישאר של הנפקד ולא של הלוקח! אלא שאף להרמב"ם אין המשכיר זוכה אלא בדבר שיש לו שייכות לזכות בעצמו, אבל כאן, שהמוכר מקנה ללוקח — השוכר, ולא למשכיר, אין בעלות המשכיר מעכבת על זכיית השוכר — על פי "בית מאיר" [אכן העזר קלט א], וראה עוד ב"קצות החושן" שיג א.

20. א. כתב הרשב"ם: רשות מוכר ורשות נפקד דין אחד להן, כי הגבהה והוצאה מרשויות אלו מועילה בשתייהן וכן שכירות מקום הפירות, ואף אם יקבל עליו בעל הרשות לייחד רשות ללוקח לקנות את הפירות מועיל הדבר בין ברשות מוכר בין ברשות נפקד.

ובתוספות תמהו: הרי אין אדם מקנה את רשותו לאחרים על ידי עצמו, ואפילו על ידי בנו ובתו הקטנים אין הוא יכול לזכות את שלו לאחרים, כל שכן על ידי עצמו ממש!?

ב. [ונראה שרשב"ם ותוספות פירשו "יקבל עליו" בשתי דרכים; רשב"ם פירש "יקבל עליו" — לייחד רשות ללוקח, ואז קונה הלוקח היות ורשות נפקד היא רשותו (או על כל פנים כליו קונה לו היות ויש לו רשות להניחו שם). ועל זה אמר הרשב"ם דאף במוכר שייך דבר זה.

אבל תוספות פירשו "יקבל עליו" — שהנפקד זוכה עבור הלוקח על ידי חצירו, ופשיטא שדבר זה לא שייך אצל מוכר.

וראה בעליות דרבינו יונה שכתב תחילה

חצירו של נפקד, והיאך שנינו משקבל עליו הנפקד קנה לוקח!?

אלא יש לומר: אמנם על ידי מצוותו של המפקיד אין הלוקח קונה את מקומם של הפירות, ואינו קונה את הפירות ב"קנין חצר", אבל מכל מקום יש ללוקח רשות להניח את כליו ברשותו של המפקיד ומכוחו, וכליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו.

ומה שאמרנו "ישכור את מקומן", יש לפרש: ישכור מן המפקיד — הגהות רבי אלעזר משה הורוץ (או, שבהסכמת המפקיד פוקעת זכותו בחצר הנפקד ושוב רשאי הנפקד להשכיר את מקום הפירות ללוקח).

לפי זה: "יקבל עליו" הוא מטעם כליו של אדם קונה לו, ו"ישכור את מקומן" הוא מטעם קניין חצר של הלוקח.

19. א. כתב הרשב"ם: למאן דאמר ברשות מוכר המדידה היא בכליו של מוכר וברשות לוקח מדדו בכליו של לוקח [כפי שהובא בהערות לעיל], אם כן הכא נמי יש לפרש בכליו של נפקד, על כן אין הלוקח קונה אלא אם יקבל עליו הנפקד או שישכור הלוקח את מקומן, ראה בהערה הקודמת.

ויש שתמהו: הרי כאשר "יקבל עליו" הנפקד, יקנה הלוקח מדין חצר, שהרי אין הכלי שלו, אם כן בעל כרחך על הלוקח לעשות מעשה קניין ברשותו של נפקד, ומה בין זה לבין ישכור את מקומן.

ב. לשיטת הרמב"ם [שכירות ו ה] שחצר

הרבים **ממש**, ושמע מינה: אף ברשות הרבים ממש, כליו של אדם קונה לו, דלא כרב ושמואל ורבי אבהו!?

ודחינן: **לא**, רשות הרבים דקתני היינו **סימטא**, והרי בסימטא כליו קונה לו לכלי עלמא.

ותמהינן: **והא** רשות הרבים דקתני, **דומיא דחצר שאינה של שניהם** היא!?

וכשם שחצר שאינה של שניהם היא רשות שאין להם רשות להניח חפציהם, כך ב"רשות הרבים" ששנינו בברייתא – אין להם רשות להניח חפציהם, והיינו רשות

הרבים ממש, ולא סימטא! (1)

ומשנינן: **מאי חצר שאינה של שניהם נמי** דקתני? **דלא דהאי כולה, ולא דהאי כולה** [אינה רשותו של המוכר בלבד, ולא רשותו של הלוקח בלבד] **אלא דתרוייהו**, שחצר השותפים היא, (2) ויש לכל אחד מהם רשות להניח את חפציו.

ורשות של רבים דומיא דחצר השותפין היינו סימטא, אבל ברשות הרבים ממש אין כליו קונה לו.

בעא [שאל] **מיניה רב ששת מרב הונא**: כאשר **כליו של לוקח נמצא ברשותו של**

מדת לוקח ומדת נפקד.

1. יש לתמוה: מדוע הגמרא הקשתה ממה שרשות הרבים דומיא דחצר שאינה של שניהם, ולא הקשתה מעצם הדין של חצר שאינה של שניהם – שאם אין כליו קונה לו ברשות הרבים היות ואין לו רשות להניח שם את כליו, אם כן אף בחצר של אדם אחר אין כליו קונה. ויש לומר: הגמרא העדיפה להוכיח מן הרישא שכבר התחילה לדון בה – על פי חידושי הר"ן.

2. א. לפי זה חצר שאינה של שניהם ומדה שאינה של שניהם אין להם אותה משמעות; חצר שאינה של שניהם היא רשות משותפת לשניהם, ומדה שאינה של שניהם היא אכן של אדם שלישי ולא של אחד מהם.

ב. לפי מה דסלקא אדעתין שחצר שאינה של שניהם, היינו חצר של אדם שלישי, יש לתמוה: מאי שנא מרשות הלה המופקדין אצלו, שאינו זוכה אלא כשיוציא מרשותו או שישכיר את מקומו!?

שרשות נפקד זכתה ללוקח, וזה לא שייך במוכר, ואחר כך כתב שעל ידי קבלת הנפקד כלתה השאלת הרשות למוכר, וכיון שהוא מתרצה שיהיו פירות אלו מונחים שם עבור הלוקח, הרי זו חזקה לשאלת רשותו ללוקח. (ונמצא קנין הרשות והפירות באים כאחת, ראה שו"ת מהר"ט א סה ד"ה ועוד ו"קצות החושן" ר ה.). ג. וב"קצות החושן" (רמד ג) הוכיח מדברי התוספות בסוגיין (בד"ה גרסינן, ולשיטתם שם בד"ה ארבע, כנ"ל) שחצירו של שליח זוכה עבור המשלח, שהרי חצירו של נפקד זוכה עבור הלוקח. ולשיטת הרשב"ם אין שום ראייה מסוגיין. וראה עוד בתוספות ר"ד גיטין יג א שאין רשות הנפקד קונה לאחרים.]

ד. מכח קושייתם הנ"ל כתבו בתוספות ישנים שרשות מוכר ורשות נפקד הם שתיים מתוך **ארבע רשויות** שנמנו בברייתא, שהרי דין קבלת מוכר חלוק מדין קבלת נפקד.

ואמנם תוספות לא רצו לפרש שארבע מדות היינו ארבע רשויות, ראה בדבריהם, והם פירשו שארבע מדות היינו ארבעה כלים: מדת סרסור – שהשאל את המדה לשניהם, מדת מוכר,

מוכר, והניח המוכר⁽³⁾ את החפץ הנמכר באותו כלי, האם קנה הלוקח, כאילו נכנס החפץ הנקנה לתוך חצרו ורשותו של לוקח?⁽⁴⁾

או לא קנה הלוקח, היות והכלי בטל אל רשות המוכר, ואין החפץ נמצא ברשותו של לוקח?⁽⁵⁾

אמר ליה רב הונא לרב ששת: **תניתוה**, יש ללמוד ממשנה בגיטין, שכליו של לוקח קונה לו אף ברשות מוכר:

נאמר בתורה [דברים כד א]: "כי יקח איש אשה ובעלה, והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו".

וקבלו חכמים⁽⁶⁾ שאין צורך לתת את הגט [ספר הכריתות] דוקא בידה של האשה, ואף אם נתן את הגט ברשותה — הרי היא מגורשת.

שנינו במסכת גיטין [עז א]: בעל שכתב גט לאשתו וזרקו לה, זרק אליה את הגט, **לתוך חיקה**⁽⁷⁾ **או לתוך קלתה** [סל שהנשים נותנות לתוכו מחטים וצינוריות], אף על פי שהיא עומדת בתוך חצר בעלה, **הרי זו מגורשת**.

קא סלקא דעתך: קלתה מונחת על גבי קרקע, וממה שהיא מגורשת, אף על פי שקלתה נמצאת ברשות בעלה, יש ללמוד שכליו של אדם קונה לו אף ברשות המוכר, על כן אף לענין גירושין: קלתה קונה לה והרי הגט ברשותה, אף על פי שהיא בחצר בעלה.

4. א. כליו של אדם קונה לו כחצרו — רשב"א בבא מציעא. וראה עוד מה שהובא לעיל פד ב הערה 32 בשם ה"אור שמח".

ב. ואף על פי שברשות הרבים לכולי עלמא אין כליו קונה?! שאני רשות הרבים שלא נוח לבני רשות הרבים שהוא יניח שם את כליו, אבל ברשות מוכר שמא יש לומר שהמוכר משאיל מקום ללוקח [כלומר נתן לו רשות להניח כליו וחשיב המקום כסימטא — "חזון איש" כדי שיקנה מה שהוא מוכר לו — תוספות.

5. רשב"ם. ואף לפירוש התוספות [לעיל הערה 4] נקטו האחרונים ששורש הספק הוא האם הכלי בטל אל הרשות, ראה ב"נתיבות המשפט" רז ח, חידושי הגר"ט ו"דרכי דוד".

6. גיטין עז א.

7. כתב הרשב"ם דלתוך חיקה היינו על בגדיה שהיא מלובשת, כי הנותן לתוך חיקה ממש הרי

יש לומר: כאשר המוכר הפקיד את פקדונו, נמצא אותו מקום קנוי לו וכרשותו דמי, על כן לא קנה עד שיוציאונו משם, אבל בחצר של אדם שלישי — שאינה רשותו של מוכר, סלקא אדעתין שכליו של לוקח קונה לו — ר"י מיגאש.

3. א. כי אם הלוקח הכניס את החפץ אל הכלי הרי הוא קונה אותו ב"קניין הגבהה" — ראה לעיל פד ב בהערה 4.

ב. כתב ב"פלפולא חריפתא" כל האיבעיא בגמרא אינה אלא בכלי המונח על גבי קרקע, אבל כאשר הכלי ביד הלוקח, פשיטא שקנה, וכדאמרינן לקמן דבקלתה תלויה בה פשיטא דקנה, וכן איתא בעבודה זרה עא ב דאם נקיט ליה הגוי בידיה הרי הוא קונה מיד כאשר הגיע היין לאויר הכלי.

א. דאמר רב יהודה אמר שמואל: מה ששנינו: קלתה קונה לה, וחוא שהיתה קלתה תלויה בה, ואינה נגרת בקרקע, ולכן קונה לה קלתה, דדמי להגבהה שקונה בכל מקום.⁽⁹⁾

ב. וריש לקיש אמר: די לנו במה שקלתה

אמר ליה רב נחמן לרב הונא: מאי טעמא פשטת ליה לרב ששת את ספיקו מההיא, מאותה משנה, הרי משם אי אפשר להוכיח כלל, דכבר מחו ליה מאה עובלי בעוכלא, כלומר כבר דחו ראייה זו בהרכה דחיות.⁽⁸⁾

ואלו הם הדחיות שדחו ראייה זו:

רשותה, שהרי כליה אינו קונה לה ברשות בעלה, מכל מקום הרי היא מתגרשת על ידי שזכתה בגט בקניין הגבהה, ובגיטין עז ב נחלקו רש"י [ד"ה הרי זו חזקה] ושאר ראשונים אם אפשר לגרש אשה על ידי "קניינים" כאשר אין הגט נכנס לרשותה, ומשמע שהרשב"ם סובר כרש"י שסגי במה שבעלה הקנה לה את הגט.

ולמאן דאמר אין אשה מתגרשת במה שבעלה הקנה לה את הגט, צריך לפרש [וכן נראה בריטב"א בגיטין עז, ויש מן האחרונים שפירשו כך גם בדעת רשב"ם ראה ב"חלקת יואב" אבן העזר סימן יב] שכאשר קלתה תלויה בה ואינה נגרת בקרקע, אין רשות בעלה מבטלת את כליה והרי היא קונה בכליה. [כדברי ריש לקיש, אלא שריש לקיש סובר: אף בנגרות אין קלתה בטלה לגבי רשות מוכר, ושמואל סובר: דוקא בתלויה. וראה עוד בתוספות כתובות לא א ד"ה דאי שלא מטעם הגבהה אומרים דקנה].

וב"תורת גיטין" [קלט טו] כתב שאף למאן דאמר אין אשה מתגרשת על ידי "קניינים", הגבהה שאני דהוי כמו ידה, ראה עוד ב"נתיבות המשפט" קפח א ו"חלקת יואב" אבן העזר סימן יב.

וב"אמרי משה" [כ ג] ו"קהילות יעקב" [גיטין יז ד] כתבו שאין ראייה מהרשב"ם שמשפיק להקנות את הגט לאשתו, כי יש לומר: אכן הנותן גט לתוך קלתה הוי כנותן לתוך חצרה, אלא דבעינן נמי שהיא תקנה את הגט, ובלאו הכי הוה ליה כאומר הרי זה גיטך והנייר שלי דאינה מגורשת [גיטין כ ב], ועל זה הוא

הוא כנותן את הגט בידה, ופשיטא שהיא מגורשת אפילו בחצר בעלה, [ראה ב"מחנה אפרים" הלכות קניין חצר סימן יא אם כליו של אדם קונה לו כאשר אין לכלי חלל].

8. "עוכלא" הוא שם של משקל קטן [כשיעור ביצה וחומש — רשב"ם להלן צ א] וכבר "היכו" את הראייה מאה הכאות במשקל הזה ושיברו אותה — רשב"ם.

ורש"י [כתובות נג א] כתב: מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל כמין משקולת קטנה ששמה עוכלא.

והרש"ש העיר, וכן הוא ב"מוסף הערוך", ש"עוכלא" הוא שם של מדה ולא שם של משקולת. וה"ערוך" ורבינו גרשום כתבו: כמה מדות מדדו כאן, כלומר תמהו עליה ותרצו אותה תירוצים הרבה. [ומשל היה מורגל בזמנם לומר: מאה מדות תחת מדה אחת].

9. רשב"ם. וכן כתב רבינו גרשום: תלויה בה בצוארה דהויא הגבהה, משמע, שמצד הדין של כליו של אדם קונה לו, אי אפשר שתקנה לה קלתה, היות והיא ברשות המוכר, ורק מצד דין הגבהה זוכה לה קלתה. [וב"אילת השחר" תמה: וכי אטו מיירי בגבוהה ג טפחים].

ואף שהיא לא עשתה שום פעולה בגט, מכל מקום היות והגט עומד מוגבה מחמתה, הרי היא קונה בהגבהה, ראה בבא מציעא ט א בתוספות ד"ה הואיל.

לפי זה נמצא שאף על פי שאין הגט בתוך

קשורה בה, ואף על פי שאינה תלויה בה — קלתה קונה לה. (10)

ג. רב אדא בר אהבה אמר: אפילו אם אין קלתה תלויה באויר ולא קשורה בה, מכל מקום קלתה קונה לה את הגט להתגרש בו, כגון שהיתה קלתה מונחת לה בין ירכותיה, שאף על פי שמונחת קלתה בקרקע אין הבעל מקפיד על מקום מושב אשתו, (11) ועד

עכשיו היה אותו מקום קנוי לה. (12) ד. רב משרשיא בריה דרבי אמי אמר: בכל מקום שנמצאת קלתה, הרי היא מגורשת, כי המשנה דיברה כגון שהיה בעלה מוכר קלתות, ובאותו חצר שבו נמצאים כל הקלתות, אין הוא מקפיד על מקומם. (13)

ה. רבי יוחנן אמר: בכל מקום שבו נמצאת קלתה, אם זרק הבעל את הגט אל קלתה הרי

13. א. רשב"ם, וכן כתב רש"י בגיטין, ואין צורך שיהיה המקום קנוי לה, אלא די במה שאינו מקפיד ויש לה רשות להניח שם את קלתה.

וראה עוד ברכיני יונה ובריטב"א שנתנו טעם מדוע נוח לו שהיא תניח שם את קלתה.

ב. והרמב"ם [מכירה ד א] כתב: אין כליו של אדם קונה לו ברשות הרבים ולא ברשות מוכר, אלא אם אמר לו המקנה לך וקנה בכלי זה, וכן אם קנה הכלי תחילה והגביהו, ואחר כך הניחו שם ברשות מוכר וחזר וקנה ממנו הפירות, כיון שנכנסו בתוך כלי זה קנה אותם, מפני שהנאת המוכר במכירת הכלי, אינו מקפיד על מקומו.

ורבינו גרשום כתב: ובהיחא הנאה שקונה ממנו אקני לה מקום הקלתה. וכן כתב הר"י מיגאש: דבהיחא הנאה דקא זבנא ליה מיניה לא קפיד עלה בהנחת אותה קלתה בחצרו והוי כמו שהשאלה מקום הקלתה דהוה ליה כליו של לוקח ברשות לוקח.

ואין להקשות, אם כן אף בכליו של לוקח ברשות מוכר, נאמר: באותה הנאה שהוא מוכר לו, משאל הוא לו את מקום הכלי, דכיון שעדיין לא נגמרה המכירה אינו משאל מקום לכליו, דמה לו למהר הקנתו ולהשאל מקום לכליו של לוקח כדי שיקנה בו הפירות, שמא יותר טוב בעיניו שלא תגמר הקנייה עד שימשוך

דמקשינן הכא דאיך מגורשת היא אם קלתה ברשות בעלה ומשנינן דקלתה תלויה, ועל פרט זה מהני קניין הגבחה.

10. בפשוטו כאשר קלתה קשורה בה, הרי היא טפלה אל גופה ולא אל רשות בעלה.

וזה לשון רבינו גרשום: קשורה בראשה אף על פי שאינה תלויה באויר אלא מונחת, או תלויה [באויר] אף על פי שאינה קשורה [בראשה] מגורשת, כיון דמחברה בה כגופה דמי, ורשותה היא [גופה הרי הוא רשותה].

11. היות ובלאו הכי אין מקום זה ראוי לו לשימוש, ראה ביד רמ"ה.

12. רשב"ם ורש"י גיטין עח א. בפשוטו על ידי ישיבתה שם ברשות בעלה, הרי היא קונה את מקומה והרי הוא מושאל לה, אך לשיטת מהרי"ט [הובאו דבריו בהערות לעיל עמוד א] חצר הבעל אינו מושאל לאשה על ידי שימוש בעלמא, וצריך לפרש שעד עכשיו היה לה רשות לשבת שם ו"קנוי לה" לאו דוקא. [וגם לשיטות החולקים על מהרי"ט נוח לפרש כך, דאטו כל מקום שהאשה יושבת בו לזמן קצר נעשה קנוי לה, כל זמן ישיבתה].

ורבינו גרשום כתב: שהיתה מונחת בקרקע בין ירכותיה ודמי כמו חיקה ורשות שלה.

זו מגורשת, כי כל זמן שהיא בביתו (14) מקום

חיקה של אשה קנוי לה, (15) ומקום קלתה קנוי

כדי שיוכל לחזור בו בתוך כך, אבל אחר שמכר הכלי משאיל הוא מקום לכלי עד שיקחנו הלוקח – רבינו יונה.

ג. ובתוספות הקשו: אף אם הוא נותן לה רשות להניח שם את קלתה, מכל מקום הרי לא קנתה את המקום, שהרי לא עשתה בה חזקה, אם כן איך קלתה קונה לה את הגט?! [כלומר, בשלמא אם תימצי לומר: כליו של לוקח קונה לו ברשות מוכר, אתי שפיר, כי בודאי סגי במה שהוא נותן לה רשות להניח את קלתה, ואין הכלי בטל לגבי הרשות, אבל אם תימצי לומר: כליו של לוקח אינו קונה לו ברשות מוכר, אם כן בודאי צריך שיהיה שייך לה המקום שבו מונחת קלתה, ואין קנתה האשה בלא קניין חזקה. – "ישוּב הדעת" להגר"ח קנייבסקי שליט"א].

ותירץ ריב"א: אף אם תימצי לומר: כליו של לוקח אינו קונה לו ברשות מוכר, מכל מקום כאשר יש לה רשות להביא את קלתה לשם, קלתה קונה לה, שהרי כליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניח, והרי זה כסימטא, שאינה קנויה לו ומכל מקום הכלי עצמו קנוי לו.

ד. מדברי תוספות אלו למד המהרי"ט [שו"ת חלק א סימן סה] שאף שכירות מקום בעלמא, להשתמש במקום להנחת חפצים, אינה נקנית על ידי עצם השימוש באותו מקום, אלא על ידי קנין גמור, כסף שטר או חזקה, ודלא כ"קצות החושן" [קנג ג] ו"מחנה אפרים" [שכירות א] – "קובץ שיעורים". וכן כתב ב"נתיבות המשפט" קצב ו.

ומדברי הר"י מיגאש ורבינו גרשום שהובאו לעיל אות ב וכן מדברי הרשב"א לעיל עו ב ד"ה אביי ורבא יש ללמוד כדברי ה"מחנה אפרים" ו"קצות החושן". וראה עוד ב"פני שלמה" להלן פו א ד"ה אמר.

ה. כתב ה"חזון איש" [אבן העזר קמו ג על דברי תוספות הנ"ל]: יש לעיין הלא כליו של לוקח ברשות מוכר נמי איירי ב"אינו מקפיד" שהרי המוכר מודד מכליו אל כליו של לוקח, ומה בין סתם כליו של לוקח ברשות מוכר לבין אשה שבעלה מוכר קלתות!?

ונראה דשלש מידות יש כאן: (א.) אם השאיל מוכר ללוקח את מקום הפירות, אף בלא כליו של לוקח קנה, אלא שצריך קניין ששאלה ושכירות נקנה בהן וכו'.

(ב.) ואם לא השאיל לו את המקום אלא נותן לו רשות להעמיד שם את כליו, יש חילוק; אם אינו מקפיד על המקום, ואין חבירו צריך ליטול רשות ממנו בכל פעם כמו מקום קלתה – הוי חצרו כסימטא וכליו של לוקח קונין לו.

(ג.) אבל אם נותן לו רשות עכשיו, ובפעם אחרת צריך ליטול רשות, ככהאי גוונא מבעי לן בגמרא בכליו של לוקח ברשות מוכר.

ו. ובחידושי רבי מאיר שמחה כתב שאין ראייה מהתוספות שלא מועילה השתמשות כדי לקנות, וכוננת תוספות שאף באופן שהוא מגרש אותה בעל כרחיה, ואינה רוצה לקנות את המקום, הרי היא קונה את הגט על ידי קלתה שיש לה רשות להניחה שם.

14. רבינו גרשום. שהרי בכל אדם אנו אומרים שאין כליו קונה לו ברשות מוכר, כי מקפיד הוא עליו, ופשיטא שגם על אשתו הגרושה הוא מקפיד, אלא שכל זמן שהיא עדיין בביתו [נשואה לו] אינו מקפיד עליה, על כן אף בשעת גירושין נחשב הדבר שקלתה מונחת במקום שיש לה רשות להניחו. והריטב"א כתב: אף שהוא בא לגרשה, אינו מסלק רשותה משם כדי שתמהר ותתגרש.

15. הקשו התוספות [גיטין עח א ד"ה מקום

(16). לה.

אמר, פירש, רבא: מאי טעמא דרבי יוחנן?

לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה של אשתו, ולא על מקום קלתה.

אלא, פשוט לה, את שאלתך, מהא, ממה ששינינו בברייתא דלעיל, ותלמד ממנה שאיננו קונה (17):

שהרי שינינו שאם היה הכלי ברשות מוכר, לא קנה הלוקח עד שיגביהנה, את כלי המדידה, או עד שיוציאנו מרשותו של מוכר, וימשכנה למקום שמשיכה קונה בו.

מאי לאו [האם לא] מדובר בברייתא בכל כלי, ואפילו (18) בכליו דלוקח.

אם כן, נמצינו למדים שאם היה כליו של לוקח ברשות מוכר, לא קנה לוקח.

ודחינן: לא, הברייתא דיברה בכליו דמוכר, (19) על כן לא קנה הלוקח עד שיגביה או ימשוך לרשותו את הכלי, שהרי הוא כלל לא יצא מרשותו של מוכר.

אבל אם היה כליו של לוקח, קנה הלוקח אף ברשות המוכר, היות והכלי רשותו של לוקח הוא, ואינו בטל אל הרשות בה הוא נמצא.

חיקה]: פשיטא שמקום חיקה קנוי לה, שהרי חיקה הוי ממש כידה!?

ותירץ ר"י [וכן משמע ברשב"ם כאן]: לא מדובר בחיקה ממש אלא בבגדים שעליה, וכגון שהבגדים נגזרים בארץ, וטובר רבי יוחנן: כליו של לוקח ברשות מוכר אינו קונה לו אלא אם כן הוא קשור ותלוי באויר [כדעת שמואל לעיל], אבל כשהוא קשור ונגרר על הארץ אין כליו קונה לו [דלא כריש לקיש לעיל], על כן לולא הטעם המיוחד שנאמר באשה מקום חיקה קנוי לה, לא היתה קלתה קונה לה את הגט, וראה עוד בעליות דרבינו יונה.

16. ראה לעיל בהערות אם "קנוי לה" הוא כפשוטו — שהמקום מושאל לה, והרי הוא "רשות קונה", או ש"קנוי לה" לאו דווקא, והכוונה — שיש לה רשות להשתמש במקום, ואין מקפידים עליה.

17. להפך ממה שהיה רב הונא סבור לומר.

18. כך נראה לפרש על פי פשוטו. (בריטב"א כתב: מאי לאו בכליו של לוקח — פירוש:

ומכריח לה משום דהוי דומיא דרישא דהוי מדה דלוקח. ריטב"א לשיטתו שפירש מה ששינינו: מדה של אחד מהם — של לוקח, אם כן מסתברא דאף הך בבא בכליו של לוקח דוקא, אבל לרשב"ם שפירש: אחד מהם — או דמוכר או דלוקח, אין מקום לדברי ריטב"א, וצריך לפרש כנ"ל, שבפשוטו הברייתא דיברה בכל הכלים.

[בין כך ובין כך, אי אפשר לפרש בברייתא לעיל ארבע מדות — ארבעה כלים, אם תימצי לומר הכל הולך אחר הרשות, ובין בבבא דרשות לוקח ובין בבבא דרשות מוכר מדובר בכליו של מוכר או בכליו של לוקח].

19. כתבו התוספות: ממה שהעמידה הגמרא את הברייתא במודד לתוך כליו של מוכר, ושינינו: עד שיגביהנה או שיוציאנה מרשותו, כלומר שימשוך את הכלי עם המקח אל רשות שמשיכה קונה בו, משמע שמשיכה מועילה ללוקח אף בכליו של מוכר. [ואף שהגמרא מסתפקת אם להעמיד את הברייתא בכליו של מוכר, מכל מקום סברא זו — שמשיכה מועילה בכליו של מוכר, לא נדחתה — "פלפולא חריפתא" אות

ומוכיחה הגמרא מן הסיפא: שהרי, מדרישא [אם הרישא] מדברת בכליו דמוכר, סיפא נמי מדברת בכליו דמוכר.

אימא סיפא, הרי שנינו בסיפא של הברייתא: ברשות לוקח — כיון שקיבל עליו מוכר, קנה לוקח.

ואם סבור אתה לומר: אין הכלי בטל אל הרשות בה הוא נמצא, אם כן, כשם שקנה הלוקח ברשות מוכר, על ידי כליו, כך לא יקנה הלוקח, אף ברשות שלו, אם החפץ נמצא בכליו של מוכר, היות וכליו של מוכר — רשות מוכר הוא.⁽²⁰⁾

ואי מיירי סיפא **בכליו דמוכר**, אף ברשותו של לוקח, **אמאי קנה** לוקח כשקבל עליו המוכר, והרי עדיין לא יצא החפץ מרשותו של המוכר!?

אלא, בעל כרחך הכלי בטל אל הרשות בה הוא נמצא, ועל פי הרשות נקבע הדין, על כן

בבית מוכר — לא קנה לוקח, אף בכליו של לוקח, ובבית לוקח — קנה לוקח, אף בכליו של מוכר.

ודחינן: אין מכאן ראייה, כי אף על פי שהרישא מדברת בכליו של מוכר, מכל מקום בסיפא **אתאן** [באנו לדבר בכליו דלוקח,

ותמהינן: **ומאי פסקא**? וכי דבר פסוק וברור הוא, שבבית מוכר תמיד מודדים בכליו של מוכר, ובבית לוקח מודדים בכליו של לוקח!?

ומשנינן: אכן, **סתמא דמילתא** כך הוא! **בי** [בבית] **מוכר** — **מאני דמוכר שביחי**, ובבי לוקח — **מאני דלוקח שביחי**.

היות ובבית המוכר מצויים כליו של המוכר, על כן שנינו: ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה או שיוציאנה מרשותו, כי כליו של מוכר רשות מוכר הוא, ואין הלוקח קונה

[צ].

וכן דעת רוב הראשונים שמשיכה קונה אף בכליו של מוכר. וראה להלן פו א הערה 3 שיש חולקים בזה.

ובחידושי הגר"ח [גניבה ג ב] הוסיף שאף לשיטת רוב הראשונים לא מהני משיכה לקנות בכליו של מוכר, אלא כאשר עושה מעשה משיכה באותו כלי, אבל אם משך את החפץ מזוית לזוית בתוך כליו של מוכר, לא קנה, דהרי הוא כמושך ברשותו של מוכר, וכן אם משך את הכלי לחצאין באופן שאי אפשר לקנות את הכלי עצמו, לא יקנה את מה שבתוכו, אף שהחפץ שבתוכו נמשך ממקומו הראשון בשלימות. וראה שם בגליונות החזון איש. ובבבא מציעא ט ב מספקא ליה לרבי אלעזר

אם אפשר לקנות חפץ על ידי משיכת הבהמה עליו מונח החפץ, וכתב הרא"ש דלא דמי, כי בהמה אינה נעשית בסיס לכלים שעליה, אבל המושך כלי וחפץ בתוכו בודאי קנה במשיכתו. וראה עוד ב"פלפולא חריפתא" אות ט.

20. כתבו התוספות: הגמרא היתה יכולה לדחות את הקושיא, ולחלק בין שני המקרים; אמנם כליו של לוקח לא בטל אל רשות המוכר, וכליו קונה לו, אבל כליו של מוכר בטל אל רשות הלוקח, היות וניחא ליה למוכר שיתבטל כליו אגב רשות מוכר כדי שיתקיים המקח.

אולם הרשב"ם [להלן פו א ד"ה ומדכליו] כתב להיפך: אף אם נאמר: כליו של מוכר לא בטל אגב רשות לוקח, עדיין יש לומר: כליו של

בו.

לוקח" מחמת מקומו של הכלי, אלא מחמת הכלי עצמו, כי ברשות מוכר מודדים בדרך כלל בכליו של מוכר, וברשות לוקח מודדים בדרך כלל בכליו של לוקח.⁽²¹⁾

אמר רבא: תא שמע מברייתא שאין הלוקח קונה בכליו שנמצא ברשות מוכר:

מי שהיו חמריו ופועליו טעונים תבואה של אדם אחר על גבן, ומשך את חמריו ופועליו⁽²²⁾ והכניסם לתוך ביתו כדי לקנות מן הבעלים את התבואה.

הרי זה לא קנה את התבואה.

לא במה שמשך את חמריו ופועליו, שהרי בני אדם הוא משך, ומשיכת אדם טעון פירות אינה מועילה לקנות את הפירות.⁽²³⁾

והיות ובבית הלוקח מצויים כליו של הלוקח, על כן שנינו: ברשות לוקח, דהיינו בכליו של לוקח, כיון שקיבל עליו מוכר, ונתרצה במקח, מיד – קנה הלוקח, היות וכליו של לוקח רשותו היא, וכליו של אדם קונים.

ואף אם היה כליו של מוכר ברשות לוקח, כך היה הדין – לא קנה לוקח עד שיגביהנה או שיוציאנה מרשות מוכר, כלומר מכליו.

ואף אם היה כליו של לוקח ברשות מוכר, כך היה הדין – מיד כשקבל עליו מוכר, קנה לוקח.

ולא שנינו בברייתא "רשות מוכר" ו"רשות

של לוקח, ומשמע דכליו של אדם שלישי אינו מעכב את הקניין, לפיכך ברשות לוקח קנה לוקח וברשות מוכר לא קנה לוקח. [וכן משמע ברמב"ן להלן ד"ה פסק בשם יש מפרשים].

והא דלא מוקמינן לכל הברייתא בכליו של נפקד, היא משום דלא שכיח כל כך שיהיו כליו של אדם שלישי ברשותו של המוכר והלוקח.

22. כך היא גירסת רשב"ם ופירושו.

ובתוספות כתבו: לא גרסינן חמריו ופועליו [בוא"ו], אלא חמרין ופועלין [בנו"ן]. כי בחמריו ופועליו של לוקח, אף בלא שפירקן והניחן ברשותו יקנה הלוקח במשיכתם של חמריו. [ולדברי רשב"ם שהתבואה היתה של גבן של הפועלים יש לומר: אם תימצו לומר שהם שלוחיו של הלוקח, אם כן אף בלא משיכה לרשותו יקנה הלוקח על ידי הגבהתם].

23. רשב"ם.

לוקח בטל אל רשות המוכר, כדי שלא נוציא את החפץ הנמכר מחזקת המוכר שמוחזק בו עד עתה.

21. א. כתב הרא"ש: אף שבין ברשות מוכר ובין ברשות לוקח, כליו של לוקח קנה לו וכליו של מוכר לא קנה לו, מכל מקום מנה אותם התנא [לעיל עמוד א] כשתי מידות, היות ויש נפקא מינה ביניהם לעניין מדידה, ראה שם.

ב. כתב הרשב"ם [לעיל עמוד א ד"ה עד שיקבל]: למאן דמוקי במאני דמוכר בי מוכר ומאני דלוקח בי לוקח, איכא לאוקמי נמי בבא דברשות הלה המופקדים אצלו – במאני דנפקד בי נפקד, והלכך לא קנה לוקח בכליו דנפקד עד שיקבל עליו או שישכור את מקומו.

והנה בפשוטו מה ששנינו: עד שישכור את מקומו, אינו מתייחס אל הכלי, אלא אל מקומו של הכלי, ואף שמדובר בכליו של נפקד, מכל מקום קנה הלוקח על ידי שהמקום נעשה רשותו

היות ועדיין לא עשה הלוקח קניין במקחו.

ואם מדד ולא פסק, יכולים הם לחזור בהם, היות ועדיין אין הם גומרים בדעתם למכור ולקנות, כפי שיבואר להלן בגמרא.

אם פירקן, אם פרק את משאם של חמריו ^{א-19} ופועליו, ⁽¹⁾ והכניסן לתוך ביתו, הרי יש כאן הנחה ברשות לוקח.

לפיכך, אם פסק הלוקח את מחיר התבואה עם המוכר, אפילו עד שלא מדד את התבואה שהוא קונה ⁽²⁾, הרי זה קנה, ⁽³⁾ ואין שניהן יכולין לחזור בהן.

ואף לא במה שנכנסו הפועלים לתוך ביתו, היות והתבואה מונחת על גבי בני אדם, ולא על גבי קרקע הלוקח.

לפיכך, בין אם פסק הלוקח את מחיר התבואה עם המוכר, עד שלא ^[עדיין לא] מדד את התבואה והניחה ברשותו. ⁽²⁴⁾

ובין אם מדד הלוקח והונחה התבואה ברשותו, עד שלא פסק, ועדיין לא פסקו המוכר והלוקח ביניהם את מחיר התבואה.

הרי שניהן יכולין לחזור בהן.

אם פסק ולא מדד, יכולים הם לחזור בהם,

שניהן יכולין לחזור כיון דעדיין לא פירקן, ונקט פסק עד שלא מדד מדד עד שלא פסק משום דבעי לפלוגי בסיפא ביניהם.

1. כתב הרשב"ם: בין אם המוכר פרק את התבואה והכניסה לתוך ביתו של לוקח, ובין אם הלוקח עשה זאת. אם פסקו את המחיר ביניהם קנה לוקח בחצירו, אף אם המוכר הוא שהכניס לשם את התבואה, ואם לא פסקו ביניהם את המחיר, לא קנה לוקח, אף על פי שהוא הכניס את התבואה לתוך ביתו.

2. כאשר בדעתו לקנות את כל התבואה, אין המדידה מעכבת, היות והיא אינה אלא "גילוי מילתא בעלמא" כמה עליו לשלם, אולם אם אין בדעתו לקנות אלא כמות מסויימת, אזי יכולים הם לחזור בהם עד שתגמר המדידה — רשב"ם, על פי הגמרא להלן עמוד ב.

3. א. קניינו של הלוקח הוא על ידי חצירו ורשותו, ולא על ידי משיכת התבואה אל רשותו, לפיכך אין צורך לפסוק את המחיר לפני פריקת התבואה מעל גבי החמרים, כי אף אם פסקו

ובתוספות פירשו שהתבואה מונחת על גבי בהמה. וולדבריהם ניחא הא דקתני חמרים, כי לדברי רשב"ם שהתבואה מונחת על גבי האנשים, אם כן "פועלים" הם ולא "חמרים".

ובבבא מציעא ט ב מיבעיא ליה לרבי אלעזר אם משיכת בהמה על מנת לקנות מה שעליה מועילה לקנות את מה שעל הבהמה, וכתבו התוספות דמהכא ליכא למפשט דלא קנה, היות וכאן מדובר כשהלוקח משך רק את החמרין, והם משכו את הבהמה.

ועוד כתבו: אפילו אם משך הלוקח את הבהמה עצמה, לא קנה את התבואה, כי משיכת בהמה על מנת לקנות את מה שעליה אינה מועילה אלא כאשר אמר לו המוכר בפירוש שעל ידי משיכת הבהמה הוא יקנה את מה שעליה, אבל כאן המוכר אמר לו בסתמא: לך וקנה, ובכהאי גוונא משיכת הבהמה אינה מועילה למה שעליה.

24. רשב"ם. לפי זה אתי שפיר הא דמשמע מן הברייתא שאם פסק ומדד קנה הלוקח.

ובתוספות פירשו מדידה בלא הכנסה לרשותו, לפיכך כתבו: אפילו מדד ופסק נמי